

Kalendarz (dla) tematyka (4)

Marek Zbierski

KALENDARZ
TEMATICA
POZNAŃ

Grudzień

1 XII

Rozporządzenie Generalnego Gubernatora Hansa Franka wprowadzało od 1 grudnia 1939 r. w Warszawie, dla obywateli pochodzenia żydowskiego od 10 roku życia, obowiązek noszenia na prawym rękawie białej opaski (o minimalnej szerokości 10 cm) z gwiazdą Dawida. Za uchylenie się od tego obowiązku groziło więzienie.

Mi 1724

2 XII

Mi 2471

Data 2 grudnia przewija się kilkakrotnie w najnowszej historii Kuby. 2 grudnia 1956 r. oddział Fidela Castro wylądował na wyspie, dając początek rewolucji kubańskiej. Pięć lat później, 2 grudnia 1961 r., w okolicznościowym przemówieniu rocznicowym, Fidel Castro zapowiedział budowę komunizmu na Kubie. Piętnaście lat później, 2 grudnia 1976 r. został prezydentem tego państwa.

3 XII

Pierwszą udaną transplantacją ludzkiego serca przeprowadził 3 grudnia 1967 r. w Kapstadtzie Christiaan Barnard. Pacjent zmarł jednak po 18 dniach na zapalenie płuc. Drugiej operacji dokonał już 2 stycznia 1968 r. Pacjent żył po zabiegu ponad 19 miesięcy.

Czterech z pierwszych dziesięciu pacjentów Barnarda przeżyło ponad rok, dwoje przeżyło z nowym sercem ponad 10 lat, a jedna żyła jeszcze 23 lata.

Mi 382

4 XII

Fi 1564

Planetarium Śląskie w Chorzowie, wybudowane na najwyższym wzniesieniu Parku Śląskiego, Górze Parkowej, otwarto 4 grudnia 1955 r. Po gruntownej modernizacji (2018-22) jest jedną z najnowocześniejszych tego typu placówek na świecie, prezentującą zagadnienia związane z trzema dziedzinami nauki: sejsmologią, meteorologią i astronomią.

5 XII

Drukarz Ernst Litfaß otrzymał 5 grudnia 1854 r. pozwolenie władz miejskich Berlina na postawienie pierwszego słupa ogłoszeniowego. W pierwotnym zamierzeniu był przewidziany do przyklejania plakatów ulicznych. W latach późniejszych wykorzystywano go również do upubliczniania ważnych urzędowych komunikatów i zarządzeń, a podczas wojny – relacji z frontów. Na przełomie XIX i XX wieku został "odkryty" przez świat reklamy. Stawiano je głównie w centralnych punktach miast, wsi i osiedli – również w pobliżu węzłów komunikacyjnych (dworce kolejowe i zajazdy dyliżansów).

Mi 612

6 XII

Mi 2975

Podczas wykopalisk w Tell-el-Amarna, niemiecki archeolog Ludwig Borchardt odkrył 6 grudnia 1912 r., liczące ok. 3 tys. lat, popiersie żony faraona Echnatona, Nefretete (zwanej także Nefertiti). Zdobí ono obecnie kolekcję egipskich skarbów w Nowym Muzeum w Berlinie.

Mi 1026

7 XII

Belgijski przemysłowiec i wynalazca Leo Hendrik Baekeland, mieszkający od 1889 r. w USA, opatentował 7 grudnia 1909 r. pierwsze tworzywo sztuczne – bakelit. W zakresie chemii organicznej opracował przemysłową technologię produkcji papieru fotograficznego.

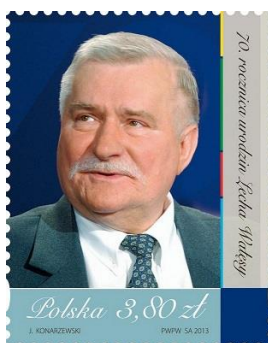
8 XII

Wracając 8 grudnia 1980 r., w godzinach wieczornych, z nowojorskiego studia nagraniowego Record Plant do rezydencji Dakota, został zastrzelony wybitny muzyk rockowy John Lennon. W latach 1960-69 był członkiem legendarnego brytyjskiego zespołu The Beatles.

9 XII

Fi 4486

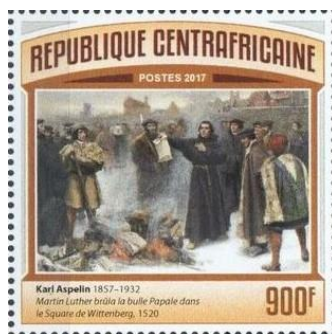

9 grudnia to data wyborów pierwszych prezydentów w II i III Rzeczypospolitej Polskiej. Gabriel Narutowicz został wybrany przez Zgromadzenie Narodowe 9 grudnia 1922 r., a Lech Wałęsa wygrał 9 grudnia 1990 r. drugą turę wyborów prezydenckich.

10 XII

Mi 6832

Pod koniec 1518 r. papież Leon X w bulli „Cum postquam” odrzucił fundamentalne stanowisko Martina Luthra (m. in. kwestionowanie autorytetu papieża i sakramentów Kościoła). Ówcześni teolodzy porównywali M. Luthra do spalonego sto lat wcześniej na stosie Jana Husa. W czerwcu 1520 r. papież wydał kolejną bullę „Exsurge Domina”, w której zażądał od Luthra wycofania się z głoszonych tez pod groźbą ekskomuniki. Reakcją na to było publiczne spalenie 10 grudnia 1520 r. w Wittenberdze tej bulli wraz z innymi pismami jego przeciwników oraz niektórymi aktami kościelnymi.

Na znaczku obraz szwedzkiego malarza Karla Aspelina (1857-1932) ze sceną palenia w Wittenberdze.

11 XII

Mi 506

Prototyp pierwszego naddźwiękowego samolotu pasażerskiego zaprezentowano 11 grudnia 1967 r. Dwa prototypy Concorde budowane były zgodnie w dwu krajach – prototyp 001 w Tuluzie, a prototyp 002 w Filton (płd.-zach. Anglia). Francuski prototyp zaprezentowano jako pierwszy i jako pierwszy wzbił się w powietrze – 2 marca 1969 r.

12 XII

Mi 432

Poduszkowiec jest pojazdem przyjaznym środowisku. Nie zakłóca spokoju w wodzie, bo nie ma śruby. Nie zatrzuwa też wody spalinami. Sprawnie porusza się przy trzaskającym mrozie, padającym deszczu, nad wzburzonym morzem i w terenie pagórkowatym. Pierwszy poduszkowiec opatentował Brytyjczyk Christer Cockerell 12 grudnia 1955 r. W 1961 r. wprowadzono poduszkowce do regularnej komunikacji – SR-N1 przewoził 24 pasażerów.

SR-N6 obsługiwał od 1965 r. też przewozy pasażerskie w San Francisco.

13 XII

Fi 1974

PZL 37 „Łoś” był najnowocześniejszym polskim bombowcem zaprojektowanym i budowanym w okresie tuż przed wybuchem II wojny światowej. Pierwszego oblotu tego całkowicie metalowego dolnopłata z chowanym w locie podwoziem dokonano 13 grudnia 1936 r. Pierwsze samoloty trafiły do jednostek bojowych w czerwcu 1938 r. Do 1 września 1939 r. wytwornie PZL w Warszawie i Mielcu zdążyły wyprodukować 96 bombowców PZL 37. W okresie późniejszym były używane przez Rumunię przeciwko ZSRR.

14 XII

Jeden dzień po tym, jak w wolnej elekcji, Anna Jagiellonka została w Warszawie wybrana na królową Polski (13 grudnia 1575 r.), stronnictwo szlacheckie pod przewodnictwem Jana Zamoyskiego, przydało jej za małżonka księcia Siedmiogrodu, Stefana Batorego. Został on 14 grudnia 1575 r. ogłoszony królem Polski i wielkim księciem litewskim. Dokładnie jedenaście lat później (14 grudnia 1586 r.), dwa dni po śmierci, poddano go w Grodnie pierwszej sekcji zwłok w tej części Europy.

Fi 1872

15 XII

Mi 2082

„Przeminęło z wiatrem” to amerykański melodramat filmowy, w reżyserii Victora Fleminga, na podstawie powieści Margaret Mitchell. Premiera odbyła się 15 grudnia 1939 r. w Atlancie. Główne role zagrali Vivien Leigh i Clark Gable. Fabuła osadzona jest w czasach wojny secesyjnej, która wystawia na próbę przyzwyczajoną do wygód Scarlett. Na tym tle rozgrywa się historia miłości Rhett Butlera do pięknej Scarlett O’Hary.

16 XII

z serii Mi 4248-58

Największy okręt II wojny światowej, pancernik Yamato (jap. 大和), wszedł do służby 16 grudnia 1941 r., w tydzień po ataku na Pearl Harbor. Zbudowano go, aby przeciwstawić się przewadze floty amerykańskiej. Był okrętem flagowym floty na Pacyfiku. Z jego pokładu dowodzonego przez Japończyków w bitwie pod Midway.

17 XII

Mi 604

Bracia Orville i Wilbur Wright uważani są za konstruktorów pierwszego udanego samolotu. Wilbur dokonał pierwszej próby, która zakończyła się uszkodzeniem samolotu 12 metrów od miejsca startu ze specjalnej szyny. 17 grudnia 1903 r. wzbił się w powietrze Orville, przeleciał w ciągu 12 sekund ok. 37 metrów i bezpiecznie wylądował. Tego dnia Wilbur przeleciał jeszcze w ciągu 59 sekund dystans 260 metrów.

18 XII

Fi 4822

Pomysł kradzieży historycznego napisu znad bramy obozu w Oświęcimiu zrodził się na spotkaniu szwedzkiego kolekcjonera pamiątek z okresu II wojny z przywódcą faszystowskiej szwedzkiej organizacji i polskim obywatelem, pracującym w tym kraju. W nocy z 17 na 18 grudnia 2009 r. złodzieje zdemontowali napis, pocięli na części i przewieźli do Gdyni, gdzie zostali aresztowani. Szwedzki inicjator i polscy wykonawcy trafili do więzienia.

19 XII

Fi 282

Transatlantyk m/s Piłsudski został zwodowany 19 grudnia 1934 r. w stoczni Monfalcone w Trieście. Za statek i bliźniaczy m/s Batory zapłacono rządowi włoskiemu pięcioletnimi dostawami węgla. Pływał na linii z Gdyni do Nowego Jorku i Halifaxu.

Zatonął w drodze z Newcastle do Australii w niejasnych do dziś okolicznościach 26 listopada 1939 r.

20 XII

Urodzony w polskiej rodzinie szlacheckiej (herbu Samson) w 1877 r. Feliks Edmundowicz Dzierżyński tworzył i kierował sowieckim aparatem terroru. Był odpowiedzialny za śmierć setek tysięcy ludzi. 20 grudnia 1917 r. stanął na czele Wszechrosyjskiej Komisji Nadzwyczajnej do Walki z Kонтрrewolucją i Sabotażem, w skrócie Cze-Ka, zatrudniającej w 1921 r. – w momencie zakończenia wojny domowej – 310 tysięcy funkcjonariuszy cywilnych i wojskowych. Cze-Ka mogła aresztować każdego jako sabotażystę, białogwardzistę czy wroga proletariatu. O życiu, śmierci czy zesłaniu do obozu decydowano w pośpiechu i często zupełnie dowolnie i samowolnie. Poza zwalczaniem kontrrewolucji Dzierżyński kierował resortami gospodarczymi (w 1924 r. został szefem Najwyższej Rady Gospodarczej ZSRR). Zmarł 20 lipca 1926 r. doznając ataku serca na posiedzeniu władz.

Mi 1574

21 XII

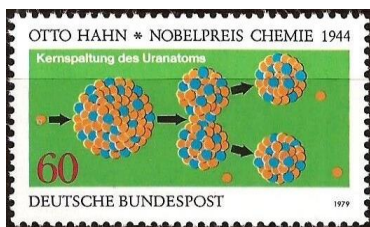
Mi 3156

Artur Wynne, pracownik gazety „New York World”, zamieścił 21 grudnia 1913 r., w niedzielnym dodatku „Fun”, pierwszą krzyżówkę (*ang. crossword puzzle*) z 32 hasłami. Pomysł wywołał entuzjazm. W 1924 r. książkę z wybranymi 50 krzyżówkami z „Fun” sprzedano w nakładzie pół miliona egzemplarzy.

W Polsce pierwszą krzyżówkę opublikował „Kurier Warszawski” 31 stycznia 1925 r.

22 XII

Otto Hahn, niemiecki fizykochemik, przeprowadził 22 grudnia 1938 r., wspólnie z Fritzem Strassmannem, pierwszą reakcję rozszczepienia atomu. Za to odkrycie otrzymał w 1944 r. nagrodę Nobla. Jest uważany za „ojca” współczesnej technologii jądrowej.

Mi 1020

23 XII

Vincent van Gogh wpłynął w znaczący sposób na malarstwo współczesne. Był autorem ponad 2 tysięcy dzieł, w tym 870 obrazów na płótnie i 1000 rysunków. Do okaleczenia, w którym obciął sobie ucho, doszło 23 grudnia 1888 r. po sprzeczce z Paulem Gauguinem, z którym mieszkał w Arles. Po tym namalował „Autoportret z zabandażowanym uchem”. Obraz znajduje się w kolekcji Stavrosa Niarchosa w Atenach.

24 XII

Mi 3304

Prawykonywanie najbardziej znanej na świecie kolędy „Cicha noc, święta noc” miało miejsce 24 grudnia 1818 r. w kościele w Oberndorf koło Salzburga. Muzykę napisał wiejski nauczyciel i organista Franz Xaver Gruber, a tekst asystent pastora Joseph Mohr. Słowa kolędy przetłumaczono do dziś na 320 języków i dialektów świata. Austriacka Komisja UNESCO umieściła ją w 2011 r. na liście dziedzictwa kulturowego kraju.

25 XII

Mi BI 216

Nicolae Ceaușescu, od 1965 r. sekretarz generalny Rumuńskiej Partii Komunistycznej, faktyczny przywódca państwa, wprowadził rząd terroru i sięgający absurdu kult jednostki. Kiedy 22 grudnia 1989 r. przed siedzibą partii zgromadziły się tłumy protestujących, uciekł wraz z żoną Eleną z Bukaresztu śmigłowcem. Zostali zatrzymani i po błyskawicznym procesie sądu wojskowego – jako jedyni z przywódców bloku komunistycznego – skazani na śmierć i 25 grudnia 1989 r. rozstrzelani.

26 XII

Fi 617

W lipcu 1929 r. Komitet Floty Narodowej zakupił do remontu dwudziestoletnią fregatę, która miała zastąpić wysłużony statek szkolny „Lwów”. Nazwano ją początkowo „Pomorze” i pod polską banderą i dowództwem Konstantego Maciejewicza, holowano od 26 grudnia 1929 r. – z Saint Nazaire do duńskiej stoczni w Naskov. Dla upamiętnienia wkładu finansowego społeczeństwa Pomorza, zmieniono podczas remontu, nazwę na „Dar Pomorza”.

Od listopada 1982 r. służy jako statek-muzeum.

27 XII

Mi 3616

Hagia Sophia – pierwotnie świątynia chrześcijańska Mądrości Bożej w Stambule, konsekrowana 27 grudnia 537 r., miejsce koronacji cesarzy bizantyjskich. Od 1453 r. meczet, od 1935 r. muzeum, a od lipca 2020 r. pełni znów funkcję meczetu.

28 XII

O odkrytym w listopadzie 1895 r. niewidzialnym promieniowaniu, Wilhelm Conrad Röntgen poinformował Towarzystwo Fizyko-Medyczne w Würzburgu 28 grudnia 1896 r. Niecały miesiąc później miał miejsce pierwszy publiczny pokaz tego odkrycia. Nie zostało ono opatentowane, aby aparaty je wykorzystujące mogły szybciej być stosowane. Za to odkrycie Röntgen otrzymał pierwszą Nagrodę Nobla z fizyki w 1901 r.

Już w 1896 r. w Erlangen rozpoczęto produkcję lamp i aparatów rentgenowskich.

Mi 147

29 XII

Fi 4936

Polskie Linie Lotnicze „LOT” należą do najstarszych czynnych linii lotniczych na świecie. Państwowo-samodzielne przedsiębiorstwo *Linje Lotnicze LOT Sp. z o.o.* utworzono z połączenia dwóch prywatnych firm Aerolot i Aero 29 grudnia 1928 r. Faktyczną działalność rozpoczęto 1 stycznia 1930 r., a bazą było lotnisko mokotowskie w Warszawie. W 1929 r. rozszerzono nazwę przedsiębiorstwa o przymiotnik „Polskie” oraz rozpisano konkurs na jego znak graficzny, który pojawił się w 1931 r.

30 XII

Mi 1663

Po zakończeniu rewolucji październikowej oraz wojny domowej powstał 30 grudnia 1922 r. Związek Radziecki. Początkowo tworzyły go cztery republiki: rosyjska, białoruska, ukraińska i zakaukaska. Akt formalizował faktyczny związek istniejący od 1919 r. Związek Radziecki przetrwał do grudnia 1991 r.

31 XII

Mi 143

Arthur Guinness był synem zarządcy i piwowara w dobrach arcybiskupa Cashel, Arthura Price'a, który zapisał mu w testamencie 100 funtów, za które wynajął 31 grudnia 1759 r. stary browar w Dublinie, płacąc 45 funtów rocznie. Umowa opiewała na 9000 lat (!). Na czterech akrach znajdowała się cała infrastruktura do warzenia dwóch gatunków piwa. W 1769 r. piwo trafiło także na eksport – na rynek angielski.